

~ МЕНЕДЖМЕНТ ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ ~

УДК 330.1:80

DOI:10.32680/2409-9260-2021-5-6-282-283-65-69

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ КАТЕГОРІЇ «СЕМАНТИЧНИЙ КАПІТАЛ»

Попик О.В., кандидат економічних наук, Голова правління, ГО «НДЦ «ЕКОПРОЕКТ», м. Одеса, Україна
e-mail: o.v.popik@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-9170-2312

***Анотація.** У представленому дослідженні розглядається відсутня у вітчизняних наукових джерелах категорія «семантичний капітал». Мета дослідження полягає у дефініційному наповненні категорії «семантичний капітал», визначенні його економічної сутності та місця серед традиційних форм капіталу. Методика дослідження включає аналіз, порівняння та синтез. Теоретичною базою дослідження стали праці вітчизняних та іноземних науковців. За результатами дослідження визначено, що семантичний капітал може розглядатися як сукупність символічних елементів, що мають кінцеве семантичне ядро і здатність до самовідтворення, а в економічному сенсі – характеризуються атрибутикою нематеріального активу та володіють потенціалом прибутковості. Визначені приховані ризики та загрози семантичного капіталу. Практична значимість. Результати дослідження можуть бути імplementовані суб'єктами господарювання з метою капіталізації нематеріальних активів семантичного капіталу.*

***Ключові слова:** нематеріальна економіка, актив, семантичний капітал, капіталізація, семантизація, інформація.*

ECONOMIC ESSENCE OF THE «SEMANTIC CAPITAL» CATEGORY

Popyk Oleh, PhD, CEO, NGO «SRC «Environmental project», Odesa, Ukraine
e-mail: o.v.popik@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-9170-2312

***Abstract.** In the presented research the category "semantic capital" which is absent in domestic scientific sources is considered. The purpose of the study is to define the category of "semantic capital", to determine its economic essence and place among traditional forms of capital. The research methodology includes analysis, comparison and synthesis. The theoretical basis of the study were the works of domestic and foreign scientists. According to the results of the study, semantic capital can be considered as a set of symbolic elements that have a finite semantic core and the ability to self-reproduce, and in the economic sense – are characterized by the attributes of intangible assets and have the potential for profitability. Economic realities determine the inability of traditional forms of capital to cover a significant array of hidden semantic capital, which leads to its underestimation and, consequently, disregard in financial transactions. It is emphasized that semantic capital is the basis of existence, and to some extent a transcendental condition of its existence, because only the meaning of life makes possible other forms of mental, social, political and economic well-being in harmony with the elements of the environment. Hidden risks and threats of semantic capital are identified. Semantic capital appeals to some philosophical and linguistic questions of hermeneutics in terms of understanding the differences between "giving a definition (interpretation)" and "understanding" certain definitions. And this question is much broader than the usual discourse on metaphorical or symbolic interpretations, because the capitalization of intangible assets allows us to expand the boundaries of traditional transactions in economic systems, by attracting hidden semantic reserves. Practical significance. The results of the study can be implemented by entities in order to capitalize intangible assets of semantic capital.*

***Keywords:** intangible economy, asset, semantic capital, capitalization, semanticization, information.*

JEL Classification: A140, B410, D240, E220, G140

Постановка проблеми. В умовах природної обмеженості ресурсних ринків нагальною потребою постає капіталізація альтернативних джерел прибутковості для суб'єктів господарювання усіх форм власності та підпорядкування. Особливе місце серед них посідають приховані резерви нематеріальної економіки, що акумулюють у собі значний ресурс потенційних благ та конкурентних переваг, що залишаються недостатньо дослідженими.

Нематеріальний актив, як основа інтелектуального капіталу, є результатом креативності та накопичення знань й досвіду трудового резерву, а також індивідуального пошуку, що реалізується в сприятливому виробничому, творчому підприємницькому середовищі. Видозміна кон'юнктурних атрибутів та середовища реалізації бізнес процесів призводять до трансформації, та в певному сенсі еволюції, інтелектуального капіталу, зміни його структури та форм. Саме тому релевантна оцінка, облік і в найбільш загальному сенсі капіталізація нематеріальних активів семантичного капіталу, як узагальнюючої категорії прихованих резервів символічно-знакової атрибутики, є нагальною потребою сучасності й викликом, що формується в умовах становлення економіки знань, що визначається в принципово інакших категоріях.

Аналіз останніх наукових досліджень та публікацій. Ґрунтовні дослідження становлення нематеріальної економіки представлені в роботі Шевченко Л. та інш. [1]. Зокрема методологічним аспектам формування та оцінки нематеріальних активів присвячені праці Диби В. [2], Груздової Т. [3] та Мельник О. [4], їхня класифікація та функції наведені у дослідженні Стоянко І. [5], а проблемні аспекти нематеріальних активів визначаються у роботі Плекан М. [6].

Фундаментальні дослідження форм капіталу та методологічних аспектів процесу капіталізації представлені у роботах іноземних та вітчизняних науковців, зокрема Бурдьє П. [7], Радаєв В. [8], Горячук В. [9], Мельничук Д. [10] та інші.

Альтернативні, в певному розумінні, та такі що відрізняються від вже поставших канонічними та небувшими широкого загалу форми капіталу за Бурдьє П., Радаєвим В., та інш., представлені у низці досліджень, зокрема методологічні аспекти виміру та управління інтелектуальним капіталом представлені у роботах Собко О. [11], Дмитрук В. [12], Братчук Л. [13], Федорова Ю. [14], та Філясова Ю. [15] розглядають поняття емоційного капіталу, та його місця і ролі в процесі управління персоналом. Символічний капітал, як одна з форм капіталу просторово-територіального ресурсу, розглядається у праці Федотової Н. [16]. Флориді Л. [17] запропонована та досліджена категорія «семантичний капітал». Необхідно відзначити, що у вітчизняній науковій літературі дефініція «семантичний капітал» взагалі не розглядається та відповідні дослідження відсутні, що підкреслює актуальність представленої роботи.

Відокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значний масив теоретичних доробок в сфері капіталізації ресурсного потенціалу нематеріальної економіки, поняття семантичного капіталу є недостатньо дослідженим та розробленим.

Мета дослідження полягає у дефініційному наповненні категорії «семантичний капітал», визначення його економічної сутності та місця серед традиційних форм капіталу.

Основний матеріал. Для розуміння сутнісної основи категорії семантичний капітал необхідною є демаркація його предметного полі та визначення місця в сучасній економічній системі.

Традиційні форми капіталу були визначені Бурдьє П. [7], та включали такі його види як: економічний, культурний та соціальний. Бурдьє П. сформував певну інтерпретацію фізичних законів збереження енергії, щодо економічних процесів руху капіталу, визначаючи загально-методичні аспекти капіталу, а саме:

- економічний капітал є основою всіх інших форм капіталу;
- стани капіталу (інкорпорований, об'єктивований та інституціолізований);
- потенціал конвертації капіталу.

Радаєв В. [8] натомість розширює запропоновану Бурдьє П. класифікацію та виділяє наступні види капіталу: економічний, фізичний, культурний, людський, соціальний, адміністративний, політичний та символічний капітал. Поняття економічного капіталу, яке використовують Бурдьє П. та Радаєв В., не отримало широкого визнання, адже в наукових дослідженнях та в практиці управління, в основному, використовуються його дві складові – фізичний та фінансовий капітал [9].

Вагомий внесок Бурдьє П., в контексті представленого дослідження, полягає у визначенні категорії культурного капіталу, як сукупності різних компетенцій людини, а також відокремленні від нього об'єктивованих форм, таких як, книги, картини, скульптури та ін., а також визначенні Радаєвим В. категорії символічний капітал, тобто наділенні знакових та символічних елементів змістовною атрибутикою капіталу.

В умовах становлення інформаційного, постіндустріального суспільства, або ж суспільства знань (Тофлер Е., Кастельс М., Фукуяма Ф.) відбувається докорінна трансформація економічних систем та процесів, що обумовлена інтегральним збільшенням інформаційного ресурсу та медіатизації середовища трансакцій. Радикальні зміни у засобах та формах передачі, обробки і накопичення інформації призводять до революційних змін в усталених формах господарювання, банківського сектору та міжнародної торгівельної системи. Інформація, її обсяг та якість, суттєво впливають на структуру розподілу праці та споживацьку модель у суспільстві. Саме з цих позицій відокремлення інформаційного ресурсу, як нематеріального активу в структурі капіталу, є важливим атрибутом дослідження перебігу економічних процесів на мікро- та макрорівнях.

Інтелектуальний капітал є формою агрегування нематеріальних активів у формі знань, навичок, патентів, процесів, технологій, інформації, досвіду, що можуть бути використані для створення багатства та благ [11]. Деякі науковці розглядають інтелектуальний капітал як капіталізацію знань та вартісну оцінку продукту інтелектуальної праці (або інтелектуальних ресурсів), які створені або придбані суб'єктами господарювання для задоволення потреб суспільства. Таким чином інформація є складовою та формою інтерпретації індивідуальних чи колективних інтелектуальних здобутків, що розглядаються як капітал.

Символічний капітал є капіталом довіри, зв'язків та репутаційних атрибутів (іміджу), це

особливий стан будь-якого виду капіталу, коли він функціонує і приносить дохід за допомогою значущості, впізнаваності, престижу, цінності та ін. В той ж час символічний капітал місця (території) – це сукупність значущих елементів (смишлів) територіального середовища, які забезпечують локальному місцю впізнавання, популярність, престиж, довіру до нього з боку різних соціальних груп [16]. Символічний капітал монетизує ціннісну основу знакових систем в синтетичних та природних елементах навколишнього середовища, це своєрідна декодифікація скритих сенсів та набуття ними економічного виміру. Таким чином основою символічного капіталу також є інформаційна складова, що описує смислові коди оточуючої дійсності.

Під емоційним капіталом розуміють додатковий прихований капітал, що є результатом використання емоційного інтелекту (набору компетенцій) персоналу та приводить до перевищення ринкової вартості компанії над сумою вартості її реальних активів [14]. Емоційний капітал розглядається в складі людського капіталу як почуття, сприйняття, цінності та уявлення працівників про ту організації, співробітниками якої вони є, а також як емоційний і психологічний актив в балансі організації [15]. Таким чином емоційний капітал є конвертованою формою інформаційного ресурсу, що віддзеркалюється через психоемоційні поведінкові патерни в інтернальних та екстернальних проявах.

Ернадо Де Сото [18] визначає капітал як силу, що підвищує продуктивність праці та створює багатство країни, а термін «капітал» розглядає одночасно як сам матеріальний актив і потенційну здатність активу генерувати додаткову вартість. Втім за часів суттєвої трансформації нематеріальних ринків та загального тренду до дематеріалізації економіки, дефініція капітал значно розширюється, зокрема щодо нееконімічних форм капіталу.

Економічні реалії визначають неспроможність традиційних форм капіталу охопити значний масив прихованого семантичного капіталу, що призводить до його недооціненості та відповідно неврахованості у фінансових трансакціях, що несе у собі потенційні збитки і приховані втрати (втрачені можливості) через відсутність механізмів монетизації. Семантичний капітал наразі можна порівняти із темною матерією, природа та склад якої й досі залишаються невідомими, проте безумовна присутність й факт існування якої є доведеними емпірично. Враховуючи вищезазначене, семантичний капітал може розглядатися як певний парасольковий термін, що включає у себе інтелектуальну, символічну та емоційну форму капіталу (Рис. 1).

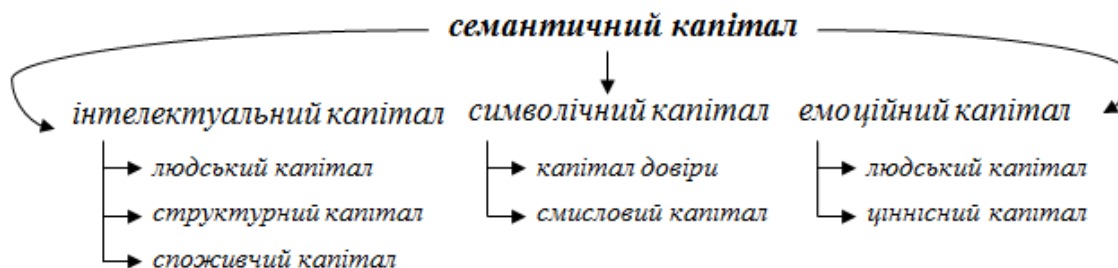

Рис. 1. Структура семантичного капіталу

Джерело: укладено автором на основі [11, 14-17]

Семантичний капітал – це будь який контент, що володіє потенціалом до надання визначення чи формування сутності (семантизації) для чогось [17]. Одним з ключових елементів, що відрізняє семантичний капітал від інших форм капіталу, є наявність рефлексуючої атрибутики. Флоріді Л. [17] яскраво демонструє це на прикладі неспроможності тварин та штучного інтелекту до креації і володіння семантичним капіталом, через відсутність наративів які притаманні людині: вони можуть відчувати полум'я (через певні перцептивні механізми), але не мають рефлексивного відчуття vestigia (невловимого додаткового сенсу, що створюється на межі теперішнього відчуття та минулого досвіду), саме через це полум'я не може залишити відбитків в тому ж сенсі, в якому симуляція пожежі не може горіти.

Семантичний капітал апелює к деяким філософсько-лінгвістичним запитам герменевтики в частині розуміння відмінностей між «наданням визначення (тлумаченням)» та «осмисленням» певних дефініцій. І це питання є значно ширшим ніж звичний дискурс щодо метафоричних чи символічних інтерпретації, адже капіталізація нематеріальних активів дозволяє розширити межі традиційних трансакцій в економічних системах, шляхом залучення прихованих семантичних резервів. Потенційною ресурсною основою семантичного капіталу можуть стати культурологічні та етнографічні фонди, індивідуальні

та колективні інтелектуальні здобутки (знання, досвід), емерджентні властивості соціальних систем.

Семантичний капітал може розглядатися як сукупність символічних, знакових елементів, що мають кінцеве змістовне (семантичне) ядро і здатність до самовідтворення, а в економічному сенсі – характеризуються атрибутикою нематеріального активу та володіють потенціалом прибутковості. Наведене визначення підкреслює суттєву відмінність інформаційних ресурсів та джерел інформації (контенту) від поняття семантичний капітал, що наповнює їх додатковою сутнісною культурологічною та економічною основою.

Наші ідентичності (індивідуальності), досвід, інтеракція та концептуалізація світу були б безглуздими та порожніми (тобто позбавленими визначення чи сенсу), якби семантичний капітал не наповнював їх цінністю, створюючи неймовірні витвори мистецтва, художні форми та образи, а також суто в економічних категоріях, посилюючи нашу здатність виконувати корисну роботу [17]. Семантичний капітал – є основою буття, та в певному вимірі трансцендентальною умовою його існування, оскільки лише осмислення життя робить можливими інші форми психічного, соціального, політичного та економічного благополуччя.

Тим не менш семантичний капітал приховує ризики та загрози, зокрема діджиталізовані його форми. Пошук інформації наразі, зокрема верифікація її автентичності та достовірності, постає вкрай нетривіальним завданням, що потребує визначених навичок та компетентностей. Медіаграмотність та критичне мислення розглядаються як необхідні soft skill для певних категорій професій. Стрімкі темпи інформатизації економічних процесів та соціального життя накладають відповідні зобов'язання по управлінню ресурсною основою семантичного капіталу, та формуванню довгострокових стратегій розвитку стійкої інфосфери.

Висновки. В умовах становлення інформаційного суспільства, або ж суспільства знань, інформація загалом, та інформаційні ресурси зокрема, розглядаються як значний прихований резерв нематеріальних активів. Знаково-символьні одиниці, що кодифіковані в елементи інтелектуального, символічного та емоційного капіталу знаходять своє відображення у формі та структурі семантичного капіталу, який характеризується через наявність додаткового ціннісного атрибуту, та реалізується завдяки механізмам рефлексії і економічного потенціалу до самовідтворення.

Семантичний капітал наразі розглядається як приховане джерело інтелектуальних активів та сенсів, які є ще несконструйованими та нематеріалізованими, проте характеризуються завершеністю ідеї та мають атрибутику капіталу.

Перспективою подальшого наукового пошуку в цьому напрямі є дослідження методології обліку та оцінки нематеріальних активів семантичного капіталу.

Список літератури

1. Шевченко Л. С., Гриценко О. А., Камінська Т. М. Нематеріальна економіка: управління формуванням і використанням інтелектуального капіталу: монографія. Х. Право, 2014. 404 с.
2. Діба В. М. Методологічні основи оцінки нематеріальних активів корпорації. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. Вип. 13. С. 23-28.
3. Груздова Т. В. Поняття та оцінка нематеріальних активів (об'єктів інтелектуальної власності). *Український соціум*. 2011. Вип. 3. С. 99-112.
4. Мельник О. В. Формування нематеріальних активів та їх вплив на ринкову вартість промислових підприємств. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2013. Вип. 3. С. 236-250.
5. Стояненко І. В. Нематеріальні активи підприємства: класифікація та функції. *Молодий вчений*. 2015. Вип. 2(3). С. 83-86.
6. Плекан М. В. Проблемні аспекти нематеріальних активів. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка*. 2015. Вип. 1(2). С. 112-115.
7. Бурдье П. Форми капітала. *Економічна соціологія*. 2002. Вип. 5. С. 60–75.
8. Радаев В. В. Понятие капитала, формы капиталов и их конвертация. *Общественные науки и современность*. 2003. Вип. 2. С. 5–16.
9. Горячук В. Ф. Концептуальна модель широкого розуміння капіталу. *Ефективна економіка*. 2012. Вип. 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2012_3_14 (дата звернення 19.06.2021).
10. Мельничук Д. П. Людський капітал: пріоритети модернізації суспільства у контексті поліпшення якості життя населення: монографія. Житомир: Полісся, 2015. 564 с.
11. Собко О. М. Інтелектуальний капітал і креація вартості підприємства: моногр. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 444 с.
12. Дмитрук В. О. Підходи до суті, взаємозв'язку категорій «інтелектуальний капітал»

- та «інтелектуальний потенціал». *Ефективна економіка*. 2020. Вип. 2. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7671> (дата звернення: 19.06.2021).
13. Братчук Л. М. Економічна сутність інтелектуального капіталу та його облікове забезпечення. *Економічний аналіз*. 2015. Вип. 2. С. 262-269.
14. Федорова Ю. В. Емоційний капітал менеджера як джерело доходів підприємства. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2020. Вип. 2 С. 164-170.
15. Филясова Ю. А. Определение понятия «эмоциональный капитал» и его роли в управлении персоналом. *Вестник Московского государственного областного университета. Серия: Экономика*. 2020. Вып. 2. С. 106-115.
16. Федотова Н. Г. Символический капитал места: понятие, особенности накопления, методика исследования. *Вестник Томского государственного университета. Культурология и искусствоведение*. 2018. Вып. 29. С. 141-155.
17. Floridi L. Semantic Capital: Its Nature, Value, and Curation. *Philosophy & Technology*. 2018. P. 481-497
18. Эрнандо Де Сото Загадка капіталу. Чому капіталізм перемагає на Заході і ніде більше. К: Наш формат, 2017. 232 с.

References

1. Shevchenko L.S., Hrytsenko O.A., Kaminska T.M. (2014) Nematerialna ekonomika: upravlinnia formuvanniam i vykorystanniam intelektualnoho kapitalu: monohrafiia [Intangible economy: management of the formation and use of intellectual capital]. Kh. Pravo. [In Ukrainian].
2. Dyba V.M. (2016) Methodological bases of valuation of intangible assets of the corporation. *Investments: practice and experience*, 13, 23-28. [In Ukrainian].
3. Gruzдова T.V. (2011) The concept and valuation of intangible assets (intellectual property). *Ukrainian society*, 3, 99-112. [In Ukrainian].
4. Melnyk O.V. (2013) Formation of intangible assets and their impact on the market value of industrial enterprises. *Marketing and innovation management*, 3, 236-250. [In Ukrainian].
5. Stoyanenko I.V. (2015) Intangible assets of the enterprise: classification and functions. *Young scientist*, 2(3), 83-86. [In Ukrainian].
6. Plekan M.V. (2015) Problem aspects of intangible assets. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: Economics*, 1(2), 112-115. [In Ukrainian].
7. Bourdieu P. (2002) Forms of capital. *Economic sociology*, 5, 60-75. [In Russian].
8. Radaev V.V. (2003) The concept of capital, forms of capital and their conversion. *Social sciences and modernity*, 2, 5-16. [In Russian].
9. Goryachuk V.F. (2012) Conceptual model of broad understanding of capital. *Efficient economy*, 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2012_3_14 (Accessed 19 Jun 2021).
10. Melnychuk D.P. (2015) Liudskyi kapital: priorityety modernizatsii suspilstva u konteksti polipshennia yakosti zhyttia naseleennia: monohrafiia. [Human capital: priorities for modernization of society in the context of improving the quality of life]. Zhytomyr. Polissia. [In Ukrainian].
11. Sobko O.M. (2016) Intelektualnyi kapital i kreatsiia vartosti pidpriemstva: monohr [Intellectual capital and value creation of the enterprise]. Ternopil: TNEU. [In Ukrainian].
12. Dmytruk, V. (2020), «Approaches to the essence, interconnection of categories of «intellectual capital» and «intellectual potential», *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 2, available at: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7671> (Accessed 19 Jun 2021).
13. Bratchuk L.M. (2015) Economic essence of intellectual capital and its accounting support. *Economic analysis*, 2, 262-269. [In Ukrainian].
14. Fedorova Yu.V. (2020) Emotional capital of the manager as a source of income of the enterprise. *Scientific view: economics and management*, 2, 164-170. [In Ukrainian].
15. Filyasova Yu.A. (2020) Definition of the concept of "emotional capital" and its role in personnel management. *Bulletin of the Moscow State Regional University. Series: Economics*, 2, 106-115. [In Russian].
16. Fedotova N.G. (2018) Symbolic capital of a place: concept, features of accumulation, research methodology. *Bulletin of Tomsk State University. Culturology and art history*, 29, 141-155. [In Russian].
17. Floridi L. (2018) Semantic Capital: Its Nature, Value, and Curation. *Philosophy & Technology*, 31, 481-497
18. Ernado De Soto (2017) Zahadka kapitalu. Chomu kapitalizm peremahaie na Zakhodi i nide bilshe. [The mystery of capital. Why capitalism wins in the West and nowhere else]. K: Nash format. [In Ukrainian].